

СТАНОВИЩЕ

от доцент д-р Милена Анева – катедра "Телевизионно, театрално и киноизкуство", Факултет по изкуствата, ЮЗУ "Неофит Рилски"

за дисертационния труд на Албена Димитрова Пуневана тема: „Кинодраматургията-техники, традиции и средства в създаването на кинообраза“ за присъждане на ОНС “Доктор по кинознание” в област на висшето образование: 8. Изкуства, професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство (Кинознание, киноизкуство и телевизия); Факултет по изкуствата, катедра „Телевизионно, театрално и киноизкуство“ на ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград

1. Общо представяне на докторанта и дисертационния труд

За да подкрепи подобна кандидатура човек трябва да е сигурен в неговите качества и най-вече от това - има ли нужда от него.

Започвам така нестандартно една академична рецензия, защото съм убедена в необходимостта от доктор с подобни качества и защото тя ще заеме полагащото ѝ се не особено голямото разнообразие от специалисти в областта на кино изкуството, така необходими особено за професионалното обучение на студентите. Смятам, че дисертацията на Албена Пунева ще бъде и основно учебно помагало за бъдещите филмови и телевизионни режисьори, а също така и за обучението на театрални режисьори.

Искам да отделя няколко момента, които според мен доказват полезността на тази дисертация. Авторката разглежда подробно, професионално и което е най-важно – разбираемо, , върху който се фокусира изследването, се отнася до характерните за българското кино техники, традиции и средства в създаването на филмовия образ, както и до факторите, определящи развитието на драматургичната структура в българския игрален филм

Автора разглежда различните аспекти на българското кино, в неговите различни проявления .

Отделя се особено внимание на българското кино с неговата специфика.

Албена Пунева показва, че е отлично запознат със същността на изследването си, познава аспектите и спецификите на българското кино. Нейният интерес ясно личи, че е продиктуван от практиката ѝ.

Авторката очертава две основни главни хипотези в основава на изследването ѝ:

- За успешния напредък на българското игрално кино имат значение опитът от миналото и паметта за него
- Категоричните творчески постижения на киното ни в обрисувването на националния характер следва да имат своето развитие и продължение.

В контекста на производство, творчество и рецепция, основните въпроси, на който изследването търси отговор, са: какви са трансформациите на драматургичния образ в българското игрално кино вследствие на динамичните социални и икономически преобразования след 1989 г.; по какъв начин драматургичният образ отразява следите на тези промени.

Дисертационният труд „Кинодраматургията-техники, традиции и средства в създаването на кинообраза“ е в обем от 207 страници. Съдържа обща характеристика на дисертационния труд, четири основни глави, увод, заключение, приноси, библиографската справка от 310 заглавия и източници, филми 100 заглавия и приноси.

Авторефератът съответства на съдържанието на дисертацията. Докторантът има необходимите публикации, участия в научни и творчески форуми.

Научен ръководител на докторанта е доц. д-р Клавдия Камбурова.

2. Обща характеристика на съдържанието на дисертационния труд

В дисертационния труд са изяснени мотивите на докторанта за работата по изследователския проблем, поставени са темата на изследването, целите и задачите, научните методи, работната хипотеза и обхвата на изследването. Аргументирана е актуалността на темата и изследването.

Уводът обосновава актуалността на поставения проблем. Трудната ситуация на кинопроизводството у нас в последните тридесет години продължава и не можем да се похвалим, че сме поставили на добри основи нито творческите, нито икономическите процеси в създаването на кинодраматургията след 1989г.

Сложните противоречия, които се отразяват на цялостната организация на филмовия процес, са противоречията и катаклизмите през които преминава българското общество. В световен план за такова масово изкуство като киното настъпват непрекъснато нови предизвикателства и форми на развитие, с които ние - като национална кинематография не винаги успяваме да сме в крак.

Доколкото кинодраматургията съдържа от една страна идейния зародиш на бъдещия филм, а от друга – нейната цел е реализацията ѝ във филм, етапът на създаването на

литературния сценарий е същностен за внушенията на филма и комуникацията му с публиката.

Първа глава „Драматургични техники и драматургия на кинообраза“

Драматургичното мислене и действието като спектакъл са част от най-първичното възприемане на света от човека.

По-нататък в първа глава се изброяват някои от класическите възгледи за драматургията със специфичния им принос в разработването на театралната структура : от епохата на класицизма - на Корней и Расин, от деветнадесети и двадесети век, непосредствено преди изобретяването на кинематографа – на Ибсен, Чехов и Брехт.

Техниките на известния „Theatre of the Oppressed“, създаден от бразилския театрал Аугусто Боал през 70-те години на ХХ век, се основават на непосредственото взаимодействие на публиката и актьорите в търсенето на начини за социална промяна. Това е само една от причините защо трябва да се изучава драмата и принципите, по които тя се създава. Френският режисьор, сценарист и преподавател Ив Лавандие действителен случай от концентрационния лагер Щутхоф по време на Втората световна война.

Следват някои теоретични аспекти от България за драматургичните техники, които от периода на 70-те години на миналия век са представени от Неделчо Милев за филмовата и от Снежина Панова за театралната драматургия. Станислав Семерджиев в студията си „Кратка история на световната киносценаристика, т. 1, САЩ -1898-1927 г.“ (първа българска историография на темата) - създава самостоятелна диалектическа корелация между трите аспекта на анализиране на предмета - биографичния, изкуствоведския и социологическия.

Пунева прави заключението, че киното е изключителен разказвач на истории. Очевидно е, че филмът преди всичко и винаги е разказ, а драмите са вътре в разказа.

Втората глава „Средства и техники за създаването на кинодраматургията у нас - 1970-1989 г.“

Изследването на цялостния производствен процес на филма през 70-те и 80-те години е с цел да се изтъкне приносът на специалистите, които със спецификата на своята професия изграждат художествената цялост на филмовия образ. По отношение на драматургичния замисъл на филма и на резултатите от въздействието му върху публиката участват много повече специалисти - автори, критици, теоретици на киното, социолози, учители, интелектуалци. Идеологическото ръководство на изкуството предполага контрол върху цялостния художествено-творчески процес в създаването на филма и анализ на възприемането му от публиката.

във втора глава се описват най-общо принципите на работа на Творческите колективи в „Студия за игрални филми „Бояна“. С документални примери от протоколи на художествените съвети се възстановява атмосферата на диалогичност и силна творческа и колегиална отговорност към драматургичния процес. Накратко са представят снимачният и монтажньо-озвучителния етап на филмите в СИФ „Бояна“ във

времето когато годишно там се произвеждат 40 пълнометражни игрални филма. През годините 1970 -1989 г. СИФ „Бояна“ функционира с всички характеристики на социалистическата планова икономика. Като предприятие Студия за игрални филми „Бояна“ – София, осъществява дейност като художествено-творческа производствена институция. От 1976 г. до 31.03.1991 г. СИФ „Бояна“ е подчинена на ТСО „Българска кинематография“ към Комитета за култура и работи в условията на Правилника за финансиране на стопанска дейност с ПМС №33/1978 г. Едва след като през 1991 г. държавният монопол във всички области на филмовата индустрия е премахнат, и изследователите, и режисьорите осъзнават колко решаващ за творческите процеси във филмовата индустрия е организационният и икономически модел.

По-нататък във втора глава са подложени на анализ най-продуктивните модели на филмовия драматургичен процес по отношение на кино образа като техники на изграждането му, които тогава водят до успешен резултат в срещата на филма с публиката.

Трета глава „Зрителят и трансформациите на драматургичния образ в българското кино – 2000-2020 г.“

Докторантката ги определили като радикално различни и даже принципно противоположни в сравнение с начините на изграждане на драматургичния образ през 70-те и 80-те години на ХХ век. Трансформациите на кино образа в българското кино са естествен резултат от коренно различната, динамично променяща се (често хаотична и непредвидима) социо-културна среда.

Към значително променената социално-икономическа и политическа среда се прибавя и радикално различната медийно-комуникативна среда в двата изследвани периода: от първите стъпки на телевизията като поле за реализация на творците през 70-те и 80-те години в България и плах, неубедителен конкурент за интереса на зрителите до днешните настъпателни разнообразни дигитални възможности в поредица от медии: кабелни и сателитни телевизии, видео, интернет, стрийминг платформи и др.

Това са принципни и много съществени причини за промяната както на нагласите на публиката и моделите на възприемане на филмовите образи, така и на процесите на творчеството и организацията в кинопроизводството.

Пунева смята, че обществото и по-голямата свобода, с която хората разполагат, поставя кино в конкуренция с много повече, по-различни и по-лесно достъпни забавления – и в рамките на града, в който живеем, и с възможностите да пътуваме на повече места и на много по-далечни разстояния.

Четвърта глава „Практически проблеми в областта на кинопроизводството, творчеството и рецепцията днес“

В тази четвърта глава на дисертационния труд се поставят в дискуссионен план някои от практическите проблеми в областта на производството, творчеството и рецепцията днес. Изложението идентифицира съществуващите конкретни недостатъци на съвременната българска киноиндустрия и практика и търси пътища за тяхното преодоляване. Интервютата са извършени в рамките на срока на подготовка на дисертацията, в периода 2021-2022 г., и в тях участват изявени представители на българската филмова мисъл и критика: Станислав Семерджиев, Александър Донев, Людмила Дякова, Петя Александрова, Асен Владимиров, Станимир Трифонов, Анита

Димитрова, Правда Кирова. Разбира се, всяко от проведените интервюта отразява спецификата на областта, в която работи съответният кинодеец, но е насочено към възгледите му за общите трудности във филмовия процес.

3. Научни приноси и практическо значение на дисертационния труд

Смятам, че дисертационният труд съдържа теоретични и практически приноси моменти. Оценявам анализите и изводите, свързани с кинодраматургията и нейните техники, традиции и средства в създаването на кино образа.

4. Критични бележки и препоръки

Препоръчвам да се обърне малко повече внимание на работата на актьорите с кино драматургията в създаването на кино образа.

5. Заключение

Намирам резултатите от изследването за приносени в своя характер за съвремения театър.

Подкрепям Албена Димитрова Пунева да ѝ бъде присъдена ОНС “ Доктор по кинознание ”.

6.11.2023г. София

доц.д-р Милена Анева

OPINION

By Assoc. Prof. Dr. Milena Aneva, lecturer in Department of Television, Theater and Cinema, Faculty of Arts of South-West University "Neofit Rilski" – Blagoevgrad Professional field of Theatre and Film Arts (8.4.)

for the dissertation of Albena Dimitrova Puneva

topic: "Film dramaturgy-techniques, traditions and means in the creation of the cinematic image" for the award of the ONS "Doctor of Cinema Studies" in the field of higher education: 8. Arts, professional direction 8.4. Theater and film art (Film studies, film art and television); Факултет по изкуствата, катедра

1. General presentation of the doctoral student and the dissertation work

In order to support such an application, one must be sure of his qualities and, above all, whether he is needed.

I am starting an academic review in such a non-standard way because I am convinced of the need for a doctor with similar qualities and because it will take its place in the not particularly wide variety of specialists in the field of cinema art, so necessary especially for the professional training of students. I believe that Albena Puneva's dissertation will also be a basic teaching aid for future film and television directors, as well as for the training of theater directors.

I want to make a few points that I think prove the usefulness of this dissertation. The author examines in detail, professionally and what is most important - comprehensible, on which the research focuses, refers to the techniques, traditions and tools characteristic of Bulgarian cinema in the creation of the film image, as well as to the factors determining the development of the dramatic structure in the Bulgarian feature film

The author examines the various aspects of Bulgarian cinema, in its various manifestations.

Particular attention is paid to Bulgarian cinema with its specificity.

Albena Puneva shows that she is perfectly familiar with the essence of her research, she knows the aspects and specifics of Bulgarian cinema. Her interest is clearly driven by her practice.

The author outlines two main main hypotheses based on her research:

- The experience of the past and the memory of it are important for the successful progress of Bulgarian feature cinema

- The categorical creative achievements of our cinema in depicting the national character should have their development and continuation.

In the context of production, creativity and reception, the main questions that the research seeks to answer are: what are the transformations of the dramatic image in Bulgarian feature cinema as a result of the dynamic social and economic transformations after 1989; in what way the dramaturgical image reflects the traces of these changes.

The dissertation is 207 pages long. Contains a general description of the dissertation work, four main chapters, introduction, conclusion, contributions, the bibliography of 310 titles and sources, films 100 titles and contributions.

The abstract corresponds to the content of the dissertation. The doctoral student has the necessary publications, participation in scientific and creative forums.

The scientific supervisor of the doctoral student is Assoc. Prof. Dr. Klavdia Kamburova.

2. General description of the content of the dissertation

In the dissertation, the doctoral student's motives for working on the research problem are clarified, the topic of the research, the goals and tasks, the scientific methods, the working hypothesis and the scope of the research are set. The topicality of the topic and the research is argued.

The introduction justifies the relevance of the problem posed. The difficult situation of film production in our country in the last thirty years continues and

we cannot boast that we have put on good foundations neither the creative nor the economic processes in the creation of film dramaturgy after 1989.

The complex contradictions that affect the overall organization of the film process are the contradictions and cataclysms that Bulgarian society is going through. Globally, new challenges and forms of development are constantly emerging for such a mass art as cinema, with which we - as a national cinematography - do not always manage to keep up.

Insofar as film dramaturgy contains, on the one hand, the conceptual seed of the future film, and on the other hand, its goal is its realization in a film, the stage of creating the literary scenario is essential for the film's implications and its communication with the audience.

First chapter "Dramaturgical techniques and dramaturgy of the cinema image"

Dramaturgical thinking and action as a spectacle are part of the most primitive perception of the world by man.

Further on, in the first chapter, some of the classical views on dramaturgy are listed with their specific contribution to the development of the theater structure: from the era of classicism - by Corneille and Racine, from the nineteenth and twentieth centuries, immediately before the invention of cinematography - by Ibsen, Chekhov and Brecht.

The techniques of the famous "Theatre of the Oppressed", created by the Brazilian theater artist Augusto Boal in the 1970s, are based on the direct interaction of the audience and the actors in the search for ways of social change. This is only one of the reasons why drama and the principles by which it is created should be studied. French director, screenwriter and teacher Yves Lavandier an actual case from the Stutthof concentration camp during World War II.

Following are some theoretical aspects from Bulgaria for dramaturgical techniques, which from the period of the 70s of the last century were presented by Nedelcho Milev for film dramaturgy and by Snezhina Panova for theater dramaturgy. Stanislav Semerdzhiev in his studio "A Brief History of World Screenwriting, Vol. 1, USA -1898-1927" (the first Bulgarian historiography of the subject) - creates an independent dialectical correlation between the three aspects of analyzing the subject - biographical, art history and sociological.

Puneva concludes that cinema is an exceptional storyteller. It is obvious that film is first and always a narrative, and dramas are within the narrative.

The second chapter "Means and techniques for the creation of film drama in our country - 1970-1989"

The study of the entire production process of the film in the 70s and 80s aims to highlight the contribution of the specialists who, with the specifics of their profession, build the artistic integrity of the film image. Regarding the dramaturgical design of the film and the results of its impact on the audience, many more specialists are involved - authors, critics, film theorists, sociologists, teachers, intellectuals. Ideological management of art implies control over the entire artistic-creative process in the creation of the film and analysis of its perception by the audience.

In the second chapter, the working principles of the Creative Teams in the "Boyana Feature Film Studio" are generally described. With documentary examples from the protocols of the artistic councils, the atmosphere of dialogue and strong creative and collegial responsibility towards the dramaturgical process is restored. Briefly, they present the shooting and editing and sound stage of the films at the "Boyana" SIF at the time when 40 full-length feature films were produced there annually. During the years 1970-1989, the SIF "Boyana" functioned with all the characteristics of a socialist planned economy. As an enterprise, Studio for Feature Films "Boyana" - Sofia, operates as an artistic and creative production institution. From 1976 to 31.03.1991, SIF "Boyana" was subordinated to TSO "Bulgarian Cinematography" to the Committee for Culture and worked under the conditions of the Regulations for financing economic activity with PMS No. 33/1978. Only after in 1991 d. the state monopoly in all areas of the film industry has been abolished, both researchers and directors realize how crucial to the creative processes in the film industry is the organizational and economic model.

Further, in the second chapter, the most productive models of the film dramaturgical process in relation to the cinema image are analyzed as techniques of its construction, which then lead to a successful result in the meeting of the film with the audience.

Third chapter "The viewer and the transformations of the dramatic image in Bulgarian cinema - 2000-2020."

The doctoral student defined them as radically different and even fundamentally opposite compared to the ways of constructing the dramatic image in the 70s and 80s of the 20th century. The transformations of the cinema image in Bulgarian cinema are a natural result of the radically different, dynamically changing (often chaotic and unpredictable) socio-cultural environment.

To the significantly changed socio-economic and political environment is added the radically different media and communication environment in the two studied periods: from the first steps of television as a field for the realization of artists in the 70s and 80s in Bulgaria and a timid, unconvincing competitor for viewers' interest in today's increasingly diverse digital capabilities across a range of media: cable and satellite TV, video, the Internet, streaming platforms, and more.

These are fundamental and very important reasons for the change of both the attitudes of the audience and the perception models of film images, as well as the processes of creativity and organization in film production.

Puneva believes that society and the greater freedom that people have has put the cinema in competition with much more, different and more easily accessible entertainment - both within the city we live in and with the opportunities to travel to more places and at much greater distances.

Chapter Four "Practical Problems in the Field of Film Production, Creativity and Reception Today"

In this fourth chapter of the dissertation, some of the practical problems in the field of production, creativity and reception are put into discussion plan today. The exhibition identifies the existing specific shortcomings of the modern Bulgarian film industry and practice and looks for ways to overcome them. The interviews were carried out within the period of preparation of the dissertation, in the period 2021-2022, and prominent representatives of Bulgarian film thought and criticism participated in them: Stanislav Semerdzhiev, Alexander Donev, Lyudmila Dyakova, Petya Alexandrova, Asen Vladimirov, Stanimir Trifonov , Anita Dimitrova, Pravda Kirova. Of course, each of the interviews conducted reflects the specifics of the field in which the respective filmmaker works, but it is aimed at his views on the general difficulties in the filmmaking process.

3. Scientific contributions and practical significance of the dissertation work

I believe that the dissertation contains theoretical and practical contributions. I appreciate the analyzes and conclusions related to film dramaturgy and its techniques, traditions and means in the creation of the film image.

4. Critical notes and recommendations

I recommend paying a little more attention to the work of the actors with the cinema dramaturgy in the creation of the cinema image.

5. Conclusion

I find the results of the research to be informative in their nature for contemporary theatre.

I support Albena Dimitrova Punevana to be awarded the ONS "Doctor of Cinema Studies".

6.11.2023 Sofia

REVIEW

Assoc. Prof. Dr. Milena
Aneva